

จัดการที่เหตุ ของสิ่งที่มีเหตุ

(อย่าเอาไม้สั้นไปรันซี่)

[ชุดลอยปทุม อันดับ ๙๖]

พุทธทาสภิกขุ

อุทิศนา

ลอยธรรมะมาลัย	ลงสู่โลกอันเบียดบีบ
แผ่ธรรมะรังษี	ตามพระพุทธรูปประสงคฺ ๖
มันหมายจะเสริมศาสน์	สถาปนโลกให้อยู่ยัง
ปลอดภัยพินาศ, คง	เป็นโลกศุขสถาพร ๖
หากแล้งพระธรรมญาณ	อันธพาลกลีบร
จะครองโลกเป็นอากร	ให้เลวโล่งเตร็จจนาณ ๖
จะทุกข์ทนทั้งคืนวัน	พิฆาตกันบมีประมาณ
ด้วยเหตุอหังการ	เข้าครองโลกวิโยคธรรม ๖
บรรษัทพระพุทธรองค์	จึงประสงคฺประกอบกรรม
ตามแนวพระธรรมนำ	ให้โลกผ่องผ่องพันภัย ๖
เผยแผ่พระธรรมทาน	ให้ไพศาลพิชิตชัย
แปดหมื่นสี่พันนัย	อุทิศทวาทปถพี ๖

พ.ท.

๒๕๒๓

จัดการที่เหตุ ของสิ่งที่มีเหตุ

(อย่าเอาไม้สั้นไปรันซี่)

[ชุดลอยปทุม อันดับ ๙๖]

ธรรมบรรยายของ

ท่านพุทธทาสภิกขุ

ณ สวนโมกขพลาราม อ.ไชยา

๗ พฤษภาคม ๒๕๓๑

ศรัทธาบริจาคน

ของ

ผู้มาเยี่ยมสวนโมกข์แต่ละปี

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : ๕,๐๐๐ เล่ม

กันยายน ๒๕๓๑

เรียนธรรมะ.

เรียนธรรมะ อย่าตะกละ ให้เกินเหตุ
จะเป็นเปรต หิวปราณณ์ เกินคาดหวัง
อย่าเรียนอย่าง ปรัชญา มัวบ้าดัง
เรียนกระทั่ง ตายเปล่า ไม่เข้ารอย.

เรียนธรรมะ ต้องเรียน อย่างธรรมะ
เรียนเพื่อละ ทุกข์ใหญ่ ไม่ท้อถอย
เรียนที่ทุกข์ ที่มีจริง ยิ่งเข้ารอย
ไม่เลือนลอย มองให้เห็น ตามเป็นจริง.

ต้องตั้งต้น การเรียน ที่หุตฯ ฯลฯ
สัมผัสแล้ว เกิดเวทนา ตัณหาวิ้ง—
ขึ้นมามาก เกิดผู้อยาก เป็นปากปลิง
“เรียนรู้อย่าง ตัณหาคับ นับว่าพอๆ”

—พุทธทาสโอฬาร —

คนไม่ทหา

 การพิมพ์หนังสือ ขวมนะ ขึ้นเป็นขบวนพยุหยาตรา
 ที่วัดกัลยาณมิตรวัดหลวง ขวมนะ (วัดกัลยาณมิตร) ขึ้นชื่อว่า
นิตยสาร และ การแก้ไขการพิมพ์, การพิมพ์

คำว่า "ธรรม" แปลว่าสิ่งที่ควร มีคุณงามความดี มาก
มาก น่ายกย่องสรรเสริญ, แต่ประการที่สําคัญที่สุดนั้น ธรรมะ
คือ หน้าที่ ที่มนุษย์จะต้องปฏิบัติ ให้ถูกต้องตามกฎ
ของธรรมชาติ ทุกสิ่งทุกอย่างบนแผ่นกว้างมหาสมุทรของ โลก,
เพื่อความสุขที่ได้อยู่อย่างผาสุก นั่นโดยส่วนตัว และ
ส่วนรวม, นั่นทั้งโลก.

[illegible]

โลกของมนุษย์ กำลังตกอยู่ในความวุ่นวาย

การรู้จักกรรม คือการรู้เอาละไว้เป็นอันคงอย่างถูกต้อง จน
ไม่หลงใหลในสิ่งใด แม้ในความเป็นจริงด้วย ก็ยังรู้สิ่งใดอยู่
กับสิ่งใด อย่างยิ่งยวด. มิฉะนั้นเป็นความสับสนผิดใหม่ ย่อม
ไม่เป็นที่ตั้งแห่งความหลุดพ้น สำหรับผู้ที่มีธรรมอย่างแท้-
จริง. ความเห็นแก่ตัว ย่อมเกิดไม่ได้เพราะเหตุนี้. ความรัก
เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน มิได้โดยง่าย แม้จะมีความรักเหลือ
คำที่พูดว่ากัน. หากมีสักเพียงไร. ผู้ประพฤติกกรรม ย่อม
รู้สิ่งเป็นสุข เมื่อรู้สิ่งใดตามได้ประพฤติกกรรม หรือเมื่อได้ทำ
หน้าที่ของมนุษย์อย่างถูกต้อง. ความเพียรพยายาม ใน
ข้อนี้ ทำให้รู้สิ่งเป็นสุข. ไม่หวั่นความทุกข์อันเป็นมายา
คือ สมองทางกายอันเป็นมายา คือ ๓๒ อวัยวะ ๑๒๐ อวัยวะ และ
จิตใจเป็นมายาของอวัยวะเหล่านั้น เสียแล้ว.

ธรรม: ข้อนี้ให้เรารู้จักมีจิตใจอย่างถูกต้อง รู้จักมี
ใจที่มั่นคง และจิตใจอย่างถูกต้อง, มีหน้าที่ที่ทราบ
ทรัพย์สินสมบัติ ได้เป็นอย่างดีแล้ว มีฐานะดี ภาย
อย่างถูกต้อง คือเป็นไปเพื่อ สันติสุขส่วนตัว และ สันติภาพ
ของส่วนรวม โดยส่วนเดียว, มีสัจจะวาจาทุกประการ อัน
เป็น แก่นสัจจะความจริง และปัญญาอันยิ่งยวด, มีเมตตา
ต่อคนทั้งโลก หรือเห็นแก่คนอื่น แม้แต่คนน้อยด้วย. สิ่ง
นี้เรียกว่า วิชา, วิชาทั้งปวง, หรือ ขอบเขตของวิชา ย่อมมี
แก่ผู้ประพฤติกกรรม. ข้อนี้หมายความว่า หน้าที่ ไม่มีความ
หรือความทุกข์ใด ๆ, มีแต่ สวรรค์ มีแต่แต่ความดี
แห่งประพฤติกกรรม มีแต่แต่ความดี.

เขา มีเขา หู อยู่มากสิ้น กายใจ สำนวณการฝึกหัด เพื่อได้
รู้จักสิ่งทั้งปวง อย่าง ถูกต้องตามที่เป็นจริง เมื่อมีสิ่งใดอยู่ดี
อย่างสงบสุข มีใช้มีหา หู อยู่มากสิ้น กายใจ สำนวณการฝึกหัด
สิ่งใดที่เราเห็นเป็นภาพของในใจ คนใดเห็นไม่ชัด ไม่เหมือนที่
เป็นกันอยู่ โดยมากในโลกปัจจุบันนี้ ซึ่งกำลังขาด ขวามะ.
เราบังคับใจมากจนตัวเราไม่ได้อีกครึ่ง แต่หาสามารถควบคุม
ตา หู อยู่มากสิ้น กายใจ ใต้ร่มเงาโลก แต่ในลักษณะนี้
จะไม่เป็นสุขเป็นภัย แก่เราได้ โดยอาศัยธรรมะ นั่นเอง. ที่
คนในโลก ทำได้เช่นนี้ โลกนี้ก็เป็นโลกที่สงบสุข อยู่อยู่
สุข หรือเป็นโลกของพระศรีอารยเมตไตรย ขึ้นมาทันที นั่น
จริง เพราะเป็นโลกที่ ร่มเย็น ไร่ ด้อย ธรรม.

ทางรอด ของโลกปัจจุบันนี้ มีอยู่ทางเดียวเท่านั้น
คือ เดินไปตามทางธรรม. การช่วยให้ทุกคนได้เดินไปตาม
ทางธรรม ย่อมเป็นกุศลอันยิ่งใหญ่ และสูงส่ง. ขอให้ได้
การจัดการฝึกหัดธรรมะขึ้นโดยแพร่หลาย สงฆ์เร็ด ประ-
โยชน์เต็ม ตามตามประสงค์ นับแต่ผู้ที่ยังด้อยไปแล้ว และ
ผู้ที่ยังมีสิ่งใดอยู่ โดยทุกแห่งทุกมุมเถิด. จันทน์เจ้าขออนุ-
โมทนา มโนที่นี้ดีด้วย เป็นอย่างยิ่ง.

พุทธทาส โอภาส

โลกขพลาธารา, เชียง

จัดการที่เหตุ ของสิ่งที่มีเหตุ.

(อย่าเอาไม้สั้นไปรันซี่)

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายประจำวันเสาร์แห่งภาควิชาขบรูชา ในชุด
คู่มือจำเป็นสำหรับการศึกษาและการปฏิบัติ เป็นตอนที่ ๙
ในครั้งนี้ อาตมาจะได้กล่าวเรื่อง การจัดการที่เหตุ ของ
สิ่งที่มีเหตุ, จัดการที่เหตุ ของสิ่งที่มีเหตุ มิฉะนั้นจะกลายเป็น
เป็น การเอาไม้สั้นไปรันซี่, เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าวันนี้พูดเรื่อง
การไม่เอาไม้สั้นไปรันซี่ ก็ได้.

ขอให้ตั้งใจ ฟังให้ดี ๆ มัน เป็นสิ่งที่น่าสังเวช และเป็นกันอยู่มาก เพราะความไม่เข้าใจในคำพูด, เป็นพุทธบริษัททั้งที่ ก็ต้องมีความเป็นพุทธบริษัทที่สมชื่อ, อย่าได้เป็นพุทธบริษัทหลบลี้หลบตา แม้แต่จะพูดจาก็ยังไม่ถูกต้อง ขอให้รู้ถูกต้อง พุทธาถูกต้อง บอกสอนกันถูกต้อง จึงจะสมกับความเป็นพุทธบริษัท.

พุทธบริษัทโดยลักษณะที่ทันสมัย ก็คือเป็นผู้ อยู่ในอำนาจแห่งเหตุผล, ไม่ทำอะไรให้เสียไปโดยหลักแห่งเหตุผล ต้องถูกต้องตามหลักแห่งเหตุผล, รู้จักสิ่งทั้งปวงทั้งโดยเหตุ รู้จักสิ่งทั้งปวง ทั้งโดยผล. พระพุทธเจ้าท่านตรัสครบทั้งโดยเหตุและโดยผล แต่ลูกศิษย์มันใจเอง ไม่เอามาใช้ให้ครบถ้วน ทั้งโดยเหตุและโดยผล 'มักจะเอาครึ่งหนึ่งหรืออย่างใดอย่างหนึ่ง' มันก็ไม่สำเร็จประโยชน์.

เราจะต้องรู้จักเหตุและผล ที่เกี่ยวเนื่องกันอย่างไร ในกรณีใดต้องไปจัดการที่เหตุ อย่าไปจัดการที่ผล มันไม่สำเร็จประโยชน์, มันจะกลายเป็นอย่างที่ว่า คือเอาไม้สั้นไปรันซี่. นึกดูเอาเองเอาไม้สั้นไปรันซี่ หน้าตามันก็

จะเลอะเทอะไปด้วย^๕, แล้วก็ไม่สามารถประโยชน์อะไร. ขอ
ให้คิดดูอย่างนั้น เอาไม้สั้นไปรัน^๕นี้ เขาพูดไว้สำหรับใครก็
ไม่ทราบ, แต่เป็นคำพูดเป็นหลักเป็นสุภาษิตมาแต่โบราณแล้ว
ว่าอย่าเอาไม้สั้นไปรัน^๕. แต่เดี๋ยวนี้พุทธบริษัทที่ว่าจะฉลาด
กันสักหน่อย มันกลายเป็นเอาไม้สั้นไปรัน^๕เสียเอง ก็ว่ามัน
ไปดับทุกข์ที่ตัวทุกข์, มัน ไม่ดับทุกข์ที่เหตุแห่งทุกข์.
คำพูด^๕มันกำกวม มันกำกวม จะโทษแต่ผู้ฟังนั้นก็ไม่ได้,
มันเป็นคำพูดที่กำกวม.

อาตมาก็เคยพูดว่า ดับทุกข์ที่ตัวทุกข์ แต่มัน
ไม่ได้ดับที่ตัวทุกข์ซึ่ง เป็นภาษาพูด อย่างธรรมคาสัมมัญเป็น
ภาษาคนพูด; ถ้าเป็น ภาษาธรรมะ จะพูดว่า ดับเหตุ
แห่งทุกข์, ถ้าไปดับที่ตัวทุกข์ มันก็เหมือนกับเอาไม้
สั้นไปรัน^๕ ทุกข์มันก็จะกระเด็นสาตกไปมากขึ้นกว่าแต่
ก่อน. แต่ถ้าไปดับที่ต้นเหตุแห่งความทุกข์ มันก็ไม่มี
อาการเป็นอย่างนั้น, สามารถที่จะดับทุกข์ได้.

ที่เห็นได้ง่ายๆ เช่นว่า ดับไฟ^๕นี้ ดับไฟดับที่ตรง
ไหน ดับที่ตัวไฟหรือดับที่ต้นเหตุแห่งไฟ? ถ้าดับที่ไฟจะ

ดับได้อย่างไร กับที่ตัวไฟ ถ้าไม่ดับที่ต้นเหตุแห่งไฟ
 ก็ที่ถ่านไฟ หรือที่ไม้ฟืน หรือที่ว่าตรงที่มันลุกขึ้นมาตรง
 ไหนก็ดับที่ตรงนั้น, แต่ถ้าไปดับที่ตัวไฟหรือเปลวไฟ มัน
 ไม่มีทางที่จะดับได้ แล้วก็ไม่มีที่สิ้นสุด, แล้วมันก็จะลุกเอา
 ถ้วย มันจะเหมือนไม้สั่นไปรันซี่, เพราะเหตุอย่างนี้ เมื่อได้
 ฟังว่าดับทุกข์ ดับทุกข์ ก็ต้องรู้ความจริงว่า มันดับที่
 เหตุแห่งความทุกข์.

ข้อนี้เห็นได้ง่ายๆ ในพระบาลีอริยสัจจ์ทั้ง ๔ นั้นแหละ
 เมื่อตรัสว่าทุกข์ คือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นต้น, แล้วเหตุ
 แห่งทุกข์คือตัณหา, พอถึง ทุกขนิโรธ ดับทุกข์ มันไม่ได้
 ดับที่ตัวทุกข์ คอก มันไปดับที่ตัณหา. โย ตสฺสา เยว-
 ดนฺตหาย อเสส วิศวคฺคิโรโธ, อเสสวิศวคฺคิโรโธ จาโค ปญฺนิส-
 สคฺโค มุจฺจติ อนาลโย ไปดับที่ตัณหา ไม่ใช่ดับที่ตัวทุกข์
 ขอให้สังเกตดูให้ดี.

แต่เราใช้คำพูดกันง่ายๆ หรือว่าค่อนข้างจะ
 ธรรมดาเกินไปว่า ดับทุกข์, ไม่พูดว่าดับต้นเหตุแห่งทุกข์.
 อาตมาก็เคยพูดว่าดับทุกข์ที่ทุกข์ แต่หมายความว่า ดับที่

ต้นเหตุแห่งทุกข์; เหมือนเราโค่นต้นไม้ เราโค่นที่โคนมัน แต่มันก็ล้มทั้งต้น ไม่ได้ไปมัวโค่นกันทั้งต้น มันทำไม่ได้ แต่ถ้าโค่นที่โคน โคนของมัน มันก็เป็นการโค่นทั้งต้น. ฉะนั้น การดับที่เหตุแห่งความทุกข์ มันเป็นคำพูดที่ตรง หรือเป็นภาษาธรรมะ มากกว่าที่จะพูดโดยภาษาคนว่า ดับทุกข์; แต่ความดับทุกข์มันก็มีที่ทุกข์ที่ความทุกข์นั้น มันปรากฏที่ความทุกข์ ความทุกข์มันดับลงไป, แต่การทำการดับนั้นไปดับที่ต้นเหตุแห่งทุกข์, ไม่ได้ดับที่ตัวความทุกข์. พูดอย่างนี้มันก็พอจะเห็นได้ว่ามีความจริง แต่ยังไม่จริงถึงที่สุดดอก.

ถ้าจริงถึงที่สุด มันยังพูดอย่างอื่น คอยฟังให้ดีว่า การทำไม่ให้ทุกข์เกิด การทำไม่ให้ทุกข์เกิดขึ้นมาได้นั้น คือการดับทุกข์, ในธรรมะแท้ ๆ ก็มีความจริงอย่างนี้แหละ. กระทำให้ความทุกข์เกิดขึ้นมาไม่ได้ คือไม่ให้เกิดภพหา ไม่ให้เกิดอวิชชา แล้วความทุกข์ก็เกิดขึ้นมาไม่ได้ การทำไม่ให้ทุกข์เกิดขึ้นมาได้นั้นแหละ คือตัวการดับทุกข์ที่แท้จริง มันลึกไปกว่าดับที่เหตุแห่งความทุกข์ เพราะมันไม่ต้องดับเจ็บอะไร มันกระทำชนิดที่เป็นการห้ามหรือป้องกัน ไม่ให้ความ

ทุกข์เกิดขึ้นมาได้ ความสำเร็จประโยชน์อยู่ตรงที่ว่า ไม่ให้
ความทุกข์เกิดขึ้นมาได้.

เฮ้, เรียงลำดับกันให้ดีๆ ว่า พุทธอย่างธรรมคาสามัญ
ภาษาคนว่า ตับทุกข์ มันไม่ถูกคอก พุทธเสียให้ถูกว่า ตับ
ที่เหตุแห่งความทุกข์ มันก็ถูกกว่า แต่ถ้าให้ถูกกว่าต้องพูด
ว่า กระทำไม่ให้ความทุกข์เกิดขึ้นมาได้ ไม่ต้องเสียเวลาไปกับ
ทุกข์ ไม่ต้องเสียเวลาเอาไม้สั่นไปรันซี่ ไม่ต้องเสียเวลาไปยุ่ง
ไปยากไปลำบาก ไปเผชิญกับความทุกข์ มันทำให้ความ
ทุกข์เกิดขึ้นมาไม่ได้ก็แล้วกัน ฉะนั้นความมีสติ เช่น
สติปัฏฐานเป็นต้นสมบูรณ์แล้ว ทุกข์มันเกิดขึ้นมาไม่ได้ แล้ว
มันก็ไม่ต้องตับทุกข์คอก แต่ก็ยังคงเรียกว่าระบบการคัมทุกข์
อยู่นั่นแหละ.

การตับทุกข์ในพระพุทธศาสนา ที่แสนจะเฉลียว
ฉลาดนั่นคือ การทำให้ทุกข์เกิดขึ้นมาไม่ได้ ไม่ต้องเสียเวลา
ไปเผชิญหน้ากับความทุกข์ ซึ่งมันจะเหมือนกับเอาไม้สั่นไป
รันซี่ กำมันสกปรกไม่น่าจะเอามาพูดบนธรรมาสน์ แต่แล้ว
มันก็ช่วยไม่ได้ มันก็จะต้องเอามาพูดเพื่อให้ฟังง่ายๆ ฟังสะดวก

ลิมยาก นี่ที่เรียกว่า จัดการที่เหตุ ของสิ่งที่มีเหตุ เหตุของ
 สิ่งที่มีเหตุ ดับไฟที่ต้นเหตุของไฟ หรือจะดับอะไร จะ
 คัดอะไร ก็ดับที่ต้นเหตุของมัน, ถ้าต้นเหตุของมันถูกดับ
 แล้ว มันเกิดขึ้นมาไม่ได้. เรื่องปัญหาทั้งหลาย เรื่องการ
 เมืองอันแสนจะยุ่งยากก็ดี มันไม่ไปดับที่ต้นเหตุ มันดับไม่
 ได้ อย่างที่มันเป็นอยู่นี้, การเศรษฐกิจก็ดี, การสงครามก็ดี,
 มันไม่ได้ไปตัดที่ต้นเหตุ มันแต่จะกำจัดกันที่ปลายเหตุ มันก็
 ไม่สำเร็จประโยชน์ มันจึงเต็มไปทั่วโลก ไม่สามารถจะดับได้.

ภาษาที่ใช้พูด นี่มันเป็นสิ่งที่ทำให้เข้าใจผิด ถ้ามัน
 ไม่ถูกต้องและสมบูรณ์ ดังนั้นในวันนี้จึงเอามาพูดให้ฟังให้ชัด.
 คำว่าดับทุกข์ นั้น มันเข้าใจผิดได้ ว่าที่แท้มันไม่ได้ดับที่
 ทุกข์ดอก ถ้าดับที่ทุกข์ก็เหมือนกับเอาไม้สั่นไปรันซี่, ดับที่
 เหตุแห่งทุกข์มันจึงจะสำเร็จได้, หรือถ้าพูดให้ถูกให้ฉลาด
 กว่านั้น ก็คือ ทำอย่าให้ความทุกข์เกิดขึ้นมาได้, เป็นอยู่
 ด้วยสติสัมปชัญญะ สติปัญญาอะไรก็ตามเถอะ ความสำเร็จ
 เกิดขึ้นไม่ได้ ไม่อาจจะเกิดขึ้นมาได้, ไม่มีการดับทุกข์ แต่
 มันไม่มีทุกข์ วิเศษอย่างไร, วิเศษที่สุดไม่ยุ่งยากลำบาก
 เหน็ดเหนื่อยอะไร มันก็เป็นการทำให้ไม่มีทุกข์.

ไม่มีทุกข์ ยังดีกว่าที่เข้าไปต่อสู้กับต้นเหตุแห่งความทุกข์, ถ้าจะใช้คำว่าที่ต้นเหตุแห่งความทุกข์ ก็ต้องทำอย่างที่เราเรียกว่า ทำไม่ให้ความทุกข์เกิดขึ้นมาได้.

ฉะนั้น ขอให้จำกันไว้ทุกคน มันเป็นคำที่มีความหมายมาก แล้วก็เป็นสิ่งที่มีอยู่แก่เราจริงๆ คำนี้สำเร็จประโยชน์ได้ต่อเมื่อเข้าใจให้ถูกต้อง : ดับที่เหตุแห่งความทุกข์ หรือว่าทำไม่ให้ความทุกข์เกิดขึ้นมาได้เลย พุทเพียงเท่านั้น มันก็พอแล้วกรรมัง สำหรับเทศน์วันหนึ่งๆ มันก็พอแล้วกรรมัง, เพียงเท่านั้นมันก็พอ เกินพอเสียแล้ว ยุติ กลับไปได้แล้ว, แต่ว่าจะขออธิบายโดยรายละเอียด ที่เกี่ยวเนื่องกันอยู่ต่อไปอีกพอสมควร.

การจิตประภัสสรไว้ ความทุกข์เกิดไม่ได้.

ดับทุกข์หมายถึงอย่าปล่อยให้ทุกข์เกิดขึ้นมา, อย่าทำให้ทุกข์เกิดขึ้นมา เรียกว่าดับทุกข์. เราไม่ต้องไปยุ่งกับความทุกข์ให้ยุ่งยากลำบาก แต่เราทำให้ไม่มีโอกาสที่มันจะเกิดขึ้นมาได้ มีสติปิดกั้นกระแสแห่งความทุกข์ พุทให้เป็นภาษาเล็กๆ สักหน่อยก็ว่า รักษาจิตที่เป็นประภัสสร

ไว้ให้ได้ ให้จิตคงปราศจากกิเลส ว้างจากกิเลส อย่างที่เรียกว่าจิตประภัสสร, ถ้าวรณาความเป็นประภัสสรแห่งจิตไว้ได้ ความทุกข์มันเกิดไม่ได้ เพราะว่ากิเลสมันเกิดไม่ได้.

ฉะนั้น ขอให้ย้อนไปนึกถึงเรื่องจิตประภัสสร ที่เคยพูดกันอย่างมากมาย ละเอียตล่อมากมายแล้ว แต่คราวไหนก็ไม่ทราบ แต่ได้พูดแล้วเรื่องนี้จำได้, ไปประลึกให้ดีๆ ว่าจิตเป็นประภัสสรอยู่ตามธรรมชาติ แล้วกิเลสมันก็จรเข้ามา ทำให้มัวหมอง เป็นจิตเศร้าหมอง เป็นจิตที่มีความทุกข์ ถ้าวรณาความเป็นประภัสสรไว้ได้ ไม่เกิดกิเลส มันก็ไม่มีทุกข์.

คำพูดเหล่านี้มันทำความลำบากให้แก่การศึกษา ฝ่ายผู้เทศน์ก็ดี ฝ่ายผู้ฟังก็ดี คำที่พูดนั้นมันไม่ชัดเจนหรือมันไม่ถูกต้อง หรือมันไขว้กันอยู่, อย่างที่เรียกว่า ดับทุกข์ นั้นไม่ใช่ดับที่ตัวทุกข์ แต่มันดับที่ต้นเหตุแห่งความทุกข์; ถ้าวรณาเห็นอเนก ก็คือว่าไม่ทำให้ความทุกข์เกิดขึ้น ไม่ปล่อยให้ความทุกข์เกิดขึ้น, ไม่ปล่อยโอกาสให้ ความทุกข์เกิดขึ้น นั่นแหละวิเศษ, นั่นแหละถูกต้อง, ควรจะจำไว้ให้ดี.

ต้องมวิชา รู้เหตุแห่งทุกข์ จึงจะดับเหตุได้.

กาลาพระอัสสชิในพุทธประวัติที่เคยเรียนกันมาแล้ว เป็นการแสดงให้เห็นชัดว่า พระพุทธเจ้าท่านตรัสทั้งเหตุ เหตุ และการดับแห่งเหตุ เย ธมมา เหตุปปรภา เตสํ เหตุํ ตถาคโต — สิ่งเหล่าใดมีเหตุเป็นแดนเกิด พระศาสดาได้ตรัสเหตุแห่งธรรมนั้น, เตสญจ โย นิโรธो จ เอวํวาทิ มหาสมโณ — พร้อมทั้งนิโรธะความดับแห่งเหตุนั้น, ดับแห่งเหตุนั้น ก็คือดับเหตุ นั้นอีกทีหนึ่ง มันก็เท่ากับดับทุกข์ คือดับผล. ท่านสอนเหตุ และวิธีที่จะดับเหตุมันสมบูรณ์, ฉะนั้นเราจำไว้ให้ ชัดเจนแจ่มแจ้ง ไม่หลอกตัวเอง ไม่หลงตัวเองว่า รู้เหตุแห่ง ความทุกข์ แล้วก็ดับเหตุแห่งความทุกข์เสียอีกทีหนึ่ง.

ถ้าว่า ตัณหาเป็นเหตุแห่ง ความทุกข์, อะไรเป็น เหตุแห่งตัณหา มันก็คืออวิชา หรือความปราศจากสติ ในเมื่อรับอารมณ์ก็ได้เหมือนกัน. แต่ถ้าว่าจะให้มันลึกซึ้ง กว้างขวางหน่อยก็ว่า อวิชาเป็นเหตุให้เกิดตัณหา, อยาก ไปอย่างโง่เขลา, อยากไปด้วยอวิชา อยากอย่างโง่ๆมันเกิด

ค้นหา, ค้นหาทำให้เกิดทุกข์. ถ้าดับเหตุแห่งค้นหา มัน
ก็ดับอวิชชา, นี้ญูกที่สุด.

พระพุทธเจ้าตรัสว่า ดับค้นหาเป็นการดับแห่งทุกข์,
ดับค้นหาเป็นการดับทุกข์ ไม่ใช่ดับที่ตัวทุกข์. แต่เรารู้
เอาเองชีว่ถ้าจะดับค้นหาจะดับอะไร จะดับที่ไหน ก็ดับ
ที่อวิชชา ซึ่งเป็นต้นเหตุแห่งค้นหาอีกทีหนึ่ง; ฉะนั้น
จงศึกษาให้ดี ๆ จนรู้จักตัวอวิชชา ซึ่งเป็นเจ้าเรือนอยู่
ตลอดเวลา, แปลว่าสภาพที่มันปราศจากความรู้ที่ถูกต้อง
ปราศจากความรู้อันถูกต้อง นั่นแหละคือตัวอวิชชา มันรู้ไม่ใช่
ไม่รู้ แต่มันรู้ผิด. คำว่าอวิชชา แปลว่า ไม่รู้ส่วนที่มันควร
จะรู้ คือไม่รู้วิชา ส่วนที่ควรจะรู้มันไม่รู้, แต่มันก็รู้ ไม่ใช่
ไม่รู้, แต่มันรู้ผิด จึงเรียกว่าอวิชชา คือไม่ใช่วิชา มีสิ่ง
ซึ่งไม่ใช่วิชาซึ่งเป็นความรู้อันถูกต้อง.

เดี๋ยวนี้เราก็ปราศจากความรู้อันนี้กันอยู่เสมอนี้ ทำ
อย่างไรวิชาจึงจะเกิดขึ้นมา แทนที่ของอวิชชา, อย่า
เข้าใจว่าฟังเทศน์ร้อยครั้งแล้วจะมีวิชา มันไม่ได้มา
เมื่อมีเรื่องที่จะต้องมามันไม่ได้มา มันก็เท่ากับว่าไม่มี. วิชา

ที่เก็บไว้ในสมุทหรือที่เก็บไว้ที่ไหนก็ไม่รู้ มันไม่มาในขณะที่
เกิดเรื่องราว เมื่อตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สัมผัสรูป เสียง
กลิ่น รส โสภณรูปพะ ธัมมารมณ วิชามันไม่มา, มันอยู่เสีย
ที่ไหนก็ไม่รู้ มันอยู่ในสมุทหรือมันอยู่ในพระไตรปิฎก หรือ
มันอยู่ที่ไหนก็ไม่รู้ มันไม่มา มันก็เท่ากับไม่มีวิชา. เมื่อ
ปราศจากวิชามันก็คืออวิชา เพราะฉะนั้นเรามันอยู่ด้วย
อวิชากันเสียเรื่อย มันไม่ชัดเจนแจ่มแจ้งว่าอะไรเป็นอะไร
อะไรเป็นอะไรถูกต้องตามลำดับ, แล้วก็รู้ไปตามลำดับ จนถึง
กับรู้เด็ดขาดลงไป ในการที่จะกำจัดสิ่งนั้น ๆ เสีย.

จะศึกษาเรื่องอตัมมยตาก็คงรู้จักเหตุของมัน.

อยากจะพูดเน้นเรื่อง อตัมมยตา ให้รำคาญกันเล่น
อีกทีก็ได้ ว่าเห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เป็นพื้นฐาน
อยู่ก่อน; ศึกษาให้เข้าใจให้ดี ให้มองเห็นให้ทันทั่วทั้ง,
อะไรเข้ามาก็ให้เห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา รูปเข้ามาทางตา
เสียงเข้ามาทางหู กลิ่นเข้ามาทางจมูก รสเข้ามาทางลิ้น
โสภณรูปพะเข้ามาทางผิวหนัง ธัมมารมณเข้ามาทางจิตใจ,
ให้มีสติทันคว้น ทันทั่วทั้งที่ว่า นี่มันอนิจจัง ทุกขัง

อนัตตา : รูปกัฏฐี เสียงกัฏฐี กลิ่นกัฏฐี รสกัฏฐี โผฏฐัพพะกัฏฐี
ธัมมารมณกัฏฐี มันเป็นตัวอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา.

นี่คุณอยู่เดี๋ยวนี้ก็ได้ ศึกษาจนไว้เดี๋ยวนี้ก็ได้
ยังไม่ทันจะมาเกิด ยังไม่มีมา ก็จะมาศึกษาจนไว้ก่อน เป็นการ
ล่วงหน้าก็ได้, เพราะว่าเรามันเคยแล้ว เคยเห็นรูป เคยฟังเสียง
เคยดมกลิ่น เคยลิ้มรส เคยสัมผัสโผฏฐัพพะ เคยรู้สึกต่อ
ธัมมารมณอยู่แล้ว, เอาความคิดอีกทีก็ได้เหมือนกัน ไปเอา
อดีตนั้นแหละมาทำเป็นปัจจุบัน, แล้วคุณก็ให้เห็น
อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ไว้เรื่อยๆ พอว่ามันมาถึงเข้าจริง
ความรู้เรื่องนั้นมันจะออกมาทันที มาต้อนรับทันที.

พออารมณ์ทั้ง ๖ เหล่านั้นเข้ามาปรากฏสัมผัส ก็รู้
ว่านี่ตัวอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อย่างนั้นมันจึงจะใช้ได้, แล้ว
มันก็จะเห็นว่า โอ้, มันเป็นตามธรรมดา, นี่เรียกว่าธัมมัญ
จิตตา กฎธรรมชาติมันเป็นอย่างนี้, นี่เรียกว่าธัมมนิยามตา,
มันมันเป็นไปตามเหตุตามปัจจัยของธรรมชาติอย่างนี้ นี่เรียก
ว่าเป็นอิทัปปัจจยตา, มันมันไม่มีสาระตัวตนที่ไหนเลย มัน
เป็นสัญญาตา, แล้วมันเป็นเช่นนั้นเอง เช่นนั้นเอง คือ

๗ เบนตถาตา ทถา. พอรูสึกอย่างนั้นเห็นอย่างนั้นก็ คุไม่เอากับมึงแล้วว้าย, มันก็เกิดขึ้นเป็นอตัมมยตา คุไม่เอากับมึงแล้วเว้ยนั้นแหละช่วยไ้, แม้จะเป็นเรื่องสูงสุด ก็เอามาช่วยในเรื่องธรรมดาสามัญไ้, มันเป็นเรื่องสูงสุดนะ เป็นเรื่องสูงสุด ที่เป็นพระอรหันต์.

อตัมมยตา อาตมานำมาพูดก็ถูกคำ ถูกเขาคำเรื่อย นักปราชญ์ราชบัณฑิตก็เคยคำว่า เอาเรื่องสูงสุดมาพูดให้เป็นเรื่องต่ำ ๆ เล็ก ๆ เศษ ๆ ไปเสีย, เช่น นิพพานที่นี้เดียววัน, นี้ก็เหมือนกันแหละ รับคำไว้ล่วงหน้าไ้เลย ต้องมีคนต่ำเยอะเยะ, เอาเรื่องอตัมมยตามาพูด ให้คนเรามีตามธรรมดา: มันจะหย่าขาดจากอะไร มันต้องมีอตัมมยตาเห็นชัดลงไปว่า คุเอากับมึงไม่ได้อีกต่อไปแล้ว, จะพูดให้สุภาพสักหน่อยก็ว่า อาศัยกันไม่ได้อีกแล้วเว้ย อยู่ด้วยกันไม่ได้อีกแล้วเว้ย, จะเกี่ยวข้องด้วยกันไม่ได้อีกแล้วเว้ย, นั้นแหละคืออตัมมยตา มันใช้ระดับสูงสุดคือใช้กับโลกหรือสังขารทั้งปวง เมื่อเอากันไม่ได้กับโลกหรือสังขารทั้งปวง ก็หลุดพ้นออกไปเป็นโลกุตระ เป็นพระอรหันต์, อตัมมยตา มันสูงสุดอย่างนั้น.

แต่เดี๋ยวนี้อะไรจะเอามาใช้กับบุหรืชวคเหล้า, จะใช้อย่างไร
 เรื่องสูงสุดนั้น ก็เห็นว่ามัน โอ้, ไม่ไหว ๆ บุหรืก็ตาม เหล้า
 ก็ตาม การพนันก็ตาม อะไรก็ตาม อบายมุขทั้งหลาย แต่ละ
 อย่างๆ, คุๆคุๆ เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา คุเป็น
 มายาหลอกลวงไร้สาระที่สุด ละเอียตลอออกทุกแง่ทุกมุม จน
 เกิดความรู้สึกว่า โอ, เขากับมันไม่ได้อีกแล้วว้าย หย่าขาดกัน
 ที, นั้นแหละอัมมยตาที่เอามาใช้กับเรื่องต่ำๆในบ้านในเรือน
 จะสลัดทิ้งอะไรให้เด็ดขาดออกไป ต้องมีอัมมยตา
 ทั้งนั้น ไม่ว่าในกรณีใด มีอย่างโลกๆ มีอย่างเล็กๆ มี
 อย่างน้อยๆ ก็มีไปเถอะ มันจึงจะละสิ่งนั้นๆ ได้, พวกที่จะ
 พัฒนาแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองไม่มีอัมมยตา ก็ละอบายมุข
 ไม่ได้ มันก็ทำไม่สำเร็จ.

ให้รู้จักคำๆ นั้นไว้ ขอให้ถือว่า เป็นของขวัญ เรียกว่า
 ของขวัญก็ได้ อวดดีหน่อย, เป็นของขวัญที่อาตมาได้ให้
 แก่ท่านทั้งหลายประจำปีนี้ ว่าอัมมยตา, เคยพูดมาเมื่อ
 ๑๐ ปีก่อนมาที่แล้ว จำได้ว่าเคยพูด แต่ด้านหมด ไม่มีใคร
 ฟัง ไม่มีใครเข้าใจ ไม่มีใครสนใจ เลิกกันไป เจียบกันไป
 ๑๐ ปีแล้ว เคยพูดครั้งสองครั้ง, เอ้า, เอามาพูดคราวนี้ ปีนี้

ให้ถือว่าเป็นของขวัญที่มอบให้ในปีนี้. อตัมมยตา, ช่วย
จำไปด้วย ขัณฐิ ขัณฐุบาทว์ ขัณฐเณยด ขัณฐัญโรอะโร
ก็ใช้ได้ทั้งนั้นแหละ เป็นมนต์ประเสริฐวิเศษสูงสุด,
อตัมมยตา ก็หมายความว่า กุโลมิงโป กุโสหวัมิงโป กุ
ไม่เอากับมิงอีกต่อไป, อตัมมยตา ในชั้นสูงสุดก็ไม่เอา
กับโลกทั้งปวง, ไม่เอากับสังขารทั้งปวง.

เพราะว่าอุทกดาบสรามบุตร ดาบสคนที่ ๒ อุทก-
ดาบสรามบุตรไม่มีความรู้เรื่อง อตัมมยตา ไม่ได้สอนเรื่อง
อตัมมยตา พระพุทธเจ้าจึงทิ้งไปเสีย, เลิกอยู่กับอุทกดาบส-
รามบุตร เพราะเหตุว่าอาจารย์คนนั้นไม่รู้เรื่องอตัมมยตา. ถึง
พระพุทธเจ้าก็ยังไม่รู้เรื่องนี้, แต่รู้ว่าเรื่องนั้นยังไม่จบ ยังไม่
สิ้นสุด ยังไม่ดับทุกข์ได้.

ใจความสำคัญของอตัมมยตา.

ใจความสำคัญนั้นจะบอกให้รู้ก็ได้ แต่เดี๋ยวมันจะ
ง่วงนอนกระมัง ว่าหลักโดยแท้จริง ของมันนั้น ละกาม
กาม กามะ, เรื่องเพศ ละเสียได้ด้วยรูป รูปฉานหรือรูป

อะไรก็แล้วแต่จะเรียก ละกามเสียได้ด้วยรูป, แล้วก็ ละรูป
 เสียได้ด้วยอรูป, แล้วก็ ละอรูปเสียได้ด้วยอตัมมยตา จึง
 เป็นโลกุตตระไป. อุทกดาบสรามบุตรงมอยู่ที่ตรงเนวะสัญญา-
 นาสัญญายตนะ เป็นอรูปอันสูงสุด, เป็นภวัคคพรหม อยู่ที่
 ทรงนั้น สูงสุดอยู่ที่ทรงนั้น ไม่อาจจะละโลกนี้ไปได้. แม้
 ว่าจะไปถึงเนวะสัญญานาสัญญายตนะแล้ว ก็ยังอยู่ในโลกนี้
 ยังเป็นโลกิยะ ยังอยู่ด้วยเหตุด้วยปัจจัยด้วยอุปาทาน มันยังไม่
 อตัมมยตา, พระพุทธเจ้าก็ทิ้งอาจารย์คนนี้ไปเสีย ไปหา
 เอาใหม่จนพบ อตัมมยตา.

รูปฌานเขาเรียกว่านันทตอุเบกขา — อุเบกขาซึ่งมี
 อารมณ์หลายอย่าง ; รูปฌานเป็นสมาธิขั้นต้น ละกามเสียได้
 ละบาป ละอกุศล ละกามเสียได้ ด้วยนันทตอุเบกขาแห่ง
 รูปฌาน, แล้วก็ ละรสอร่อยแห่งรูปฌาน ที่เป็นนันทตอุเบกขา
 ได้ด้วยเอกัตตอุเบกขาของอรูปฌาน — ฌานที่มีอารมณ์เดียว
 เป็นอรูป คือ อรูป ก็ยังอยู่ในโลก อยู่ในโลกียวิสัย อยู่ที่นี้
 ยังไม่พ้น. เมื่อใดละมันเสียได้ด้วยอตัมมยตา, ละอรูปหรือ

ละเอกัตตอุเบกขาเสียได้ด้วยอตัมมยตา : กุไม่เอากับมึงอีกแล้ว กุก็ไม่เอามึงอีกแล้ว อันสุดท้ายที่เรื่องของโลก มันก็เป็นโลกุตตระ เป็นพระอรหันต์. นี่เป็นเรื่องสูงสุด เป็นเรื่องสูงสุด เพื่อละจากโลกียะไปสู่โลกุตตระ, เป็นเรื่องสูงสุดขนาดนี้.

แต่เราเอามาใช้กับเรื่องชาวบ้าน ที่บ้านที่เรือนแม่ในครัว, จะละบุหรื ละขวกเหล้า ละอะไร การเสพติด หรือการอะไรก็ตาม ก็ละเสียได้ด้วยอตัมมยตา. เรื่องในครัวมีอะไรบ้าง ที่มันติดอาหารอย่างนั้นติดอาหารอย่างนั้น โง่หลงต้องกินอาหารอย่างนั้นต้องกินอาหารอย่างนั้น ละไม่ได้, เมื่อใดมีอตัมมยตา ละได้ไม่ต้องยุ่งยาก ไม่ต้องลำบาก. บางที่ต้องกินน้ำชา, ต้องกินกาแฟทุกมือไปมันละไม่ได้, เพียงเท่านั้นมันละไม่ได้ เพราะมันไม่มองเห็นความเลวร้ายของสิ่งเสพติดเหล่านั้น. พอมองเห็นเท่านั้น อตัมมยตาในระดับนี้มันก็เกิดขึ้น มันก็หันหลังให้ กุไม่เอากับมึงอีกต่อไปแล้ว กินาหัวไหม? บางคนมันกินไม่ได้ ถ้าไม่ได้จมน้ำส้มใส่พริกมันกินไม่ได้, กินปลาเฉย ๆ มันกินไม่ได้ ต้องจมน้ำส้มใส่พริก, บ้างก็จมน้ำ

น้ำส้มอย่างนั้น บ้างก็จมน้ำส้มอย่างนี้ บางทีบนโต๊ะของชาวจีน มีถ้วยเล็ก ๆ ที่เป็นน้ำจิ้มทั้ง ๒๐ ถ้วยก็มี น้ำจิ้มมี ๒๐ อย่างก็มี มันละไม่ได้, นี่มันโง่เท่าไรก็สุดแท้เถอะ.

นี้อาตมาจึงอยากจะพูด, แม้ในครัว ในครัว ถ้าจะต้องการให้บริสุทธิ์หลุดพ้นจากทุกข์ ก็ต้องใช้อตัมมยตา เหมือนกัน; เพราะฉะนั้น นักปราชญ์ราชบัณฑิตที่ไหน จะมาตำเรื่อนี้ก็ทำตามใจเถอะ คำว่าเราเอาเรื่องพระนิพพาน มาใช้ในครัวก็ตาม เรื่องของชาวบ้านธรรมดาสามัญ.

นี่มูลเหตุอันแท้จริงของมันอยู่ตรงที่ว่าเราไม่เห็นความจริง เช่น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เป็นต้น มันก็ไม่เกิด อตัมมยตา แล้วมันก็ดับทุกข์ไม่ได้ ฉะนั้นอย่าเอาไม้สั้น ไปรันซี่ ให้หน้าตัวเองเลอะเทอะเลย พอเห็นอตัมมยตาของ สิ่งนั้นๆ แล้ว มันก็ไม่ทำ มันก็ไม่เปิดโอกาสให้เกิดดอก, อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ออกรับหน้า มันเกิดความทุกข์ ไม่ได้, ไม่ต้องมีปัญหาเรื่องดับทุกข์ดอก เพราะป้องกันไว้ ตีแล้ว, เหมือนกับที่เราป้องกันบ้านเรือนไว้ดีแล้วนี่ ขโมย ฆนไม่ได้ เราก็ไม่ต้องลำบากเรื่องปราบขโมย เรื่องจับขโมย

เรื่องยิงขโมย เรื่องฆ่าขโมย, เราไม่ต้อง, ถ้าเราป้องกันบ้าน
เรือนไว้ดีแล้ว. ถ้าเรามีธรรมะไว้ดีแล้ว ก็ป้องกันการเกิด
แห่งทุกข์ได้อย่างดี, ทุกข์ก็ไม่เกิด ความยุ่งยากลำบากเกี่ยว
กับความดับทุกข์มันก็ไม่มี.

ขอให้เข้าใจไว้ว่า จัดหรือกระทำจนกระทั่งว่า ความ
ทุกข์มันเกิดไม่ได้ กับคนหนึ่งไปมัวดับทุกข์ เหมือนกับเอา
ไม้สั่นไปรันชน^{๕๕} คนไหนฉลาดกว่า, คนไหนฉลาดกว่า.
ขอให้คิดดูเถอะ พุทธบริษัทนี้จะต้องเป็นผู้^{๕๖} ผู้^{๕๗} ผู้^{๕๘} ผู้^{๕๙}
บาน ถ้าเป็นผู้^{๖๐} ผู้^{๖๑} ผู้^{๖๒} บาน ต้องป้องกันได้,
ป้องกันไม่ให้ความทุกข์เกิดขึ้นมาได้ มันก็ไม่มีปัญหาที่จะ
ต้องรบรากับกับความทุกข์, พอความทุกข์เกิด มันยังโง่ที่ไป
เล่นงานความทุกข์ ไม่ไปเล่นงานที่เหตุของความทุกข์,
นั่นแหละคือเอาไม้สั่นไปรันชน^{๖๓}, คำที่มันสกปรกไม่น่าเอามาพูด
บนธรรมมาสน์ มันก็ต้องเอามาพูดเสียแล้วเห็นไหม? ถ้าไม่
พูดอย่างนี้คงจะลืมกันหมด นี่คงจะลืมกันหมด ที่เทศน์วัน^{๖๔}
คงจะลืมกันหมด. ฉะนั้น จึงเอากำนีมาพูดเพื่อว่ามันจะไม่
ลืม ได้สั่งไว้ว่า อย่าเอาไม้สั่นไปรันชน^{๖๕} คืออย่าไปดับทุกข์
ที่ตัวทุกข์โดยตรง, ดับที่เหตุแห่งความทุกข์ นั่นแหละ

คือความคับทุกข์, แล้วกระทำการป้องกันจนความทุกข์
เกิดไม่ได้ นั่นแหละ เป็นการดับทุกข์อันสูงสุด โดยไม่
ต้องเผชิญหน้ากับความทุกข์เลย ดีไหม. ฝ่ายยักษ์ โดยไม่ต้อง
เผชิญหน้ากับยักษ์ ดีหรือไม่ดี, หรือจะเข้าไปชกต่อยฆ่าฟันกัน
ทิ่มแทงกันกับยักษ์ดี.

กิดดูให้ดีๆ ดับทุกข์โดยที่ไม่ต้องเผชิญหน้ากับ
ความทุกข์ นั่นแหละ เหมาะสมสำหรับพุทธบริษัท เป็น
ความมุ่งหมายของการบรรยายวันนี้ว่า จัดการกับเหตุของสิ่ง
ที่มีเหตุ, ดูๆ ก็คล้ายกับเป็นการเรียนภาษา ภาษาพูดไปใน
ทั่ว ภาษาคนภาษาธรรม มีความหมายสูงต่ำ พื้นลึกกว่ากัน
ศึกษาให้ดีๆ ขอให้จำไว้ว่า ถ้าพูดว่าดับทุกข์ ก็ขอให้
เข้าใจว่า ดับที่เหตุแห่งความทุกข์ ดับที่เหตุแห่งความ
ทุกข์แล้ว มันเป็นการป้องกันไม่ให้ความทุกข์เกิดขึ้นมา เลย
ไม่ต้องดับทุกข์อะไร, ป้องกันไม่ให้ความทุกข์เกิดขึ้นมา
มันก็ไม่ต้องดับทุกข์อะไรกัน, มันลึกอย่างนั้น ดับทุกข์
คือดับที่เหตุของความทุกข์ เมื่อดับต้นเหตุของความทุกข์
แล้ว ทุกข์มันก็ไม่เกิดขึ้น ก็ไม่ต้องต่อสู้กับความทุกข์ให้
เหนื่อยเปล่า. ท่านทั้งหลายคงจะเข้าใจได้ เพราะได้พูดด้วย

คำที่มันเหลือเกินแล้ว อย่างมานั่งเอาไม้สั้นไปรันชักกันอีก
 นักเลย อีกต่อไปเลย, มันเป็นมามากแล้ว ที่เผชิญกับความ
 ทุกข์แล้วยังเอาชนะมันไม่ได้ ยิ่งตึงเลอะ.

เหตุแห่งความทุกข์มีหลายระดับ.

อะไรเป็นเหตุแห่งความทุกข์ ก็เป็นเรื่องที่
 ควรจะรู้ มันมีหลายระดับ แล้วแต่ละทุกข์อย่างลึกหรือพุท
 อย่างตื้น, พุทอย่างลึกที่สุดก็อวิชชา อวิชชาปัจจัยาสังขาร,
 สังขารปัจจัยาวิญญาณัง, วิญญาณังปัจจัยานามรูปัง,
 นามรูปังปัจจัยาสพายตนัง, สพายตนังปัจจัยาเวทนา,
 เวทนาปัจจัยาตัณหา, ตัณหาปัจจัยาอุปาทานัง จนทุกข์
 เกิด, ทั้งต้นที่อวิชชา. แต่พระพุทธเจ้าท่านก็ตรัสให้มัน
 ใกล้เคียงมาหน่อย เอาที่ตัณหา, ตัณหาให้เกิดอุปาทาน ให้เกิด
 ภพ ให้เกิดชาติ; ฉะนั้นพุทว่าเกิดที่อวิชชา เหตุของความ
 ทุกข์เกิดที่อวิชชา ก็ถูก, พุทว่าเกิดที่ตัณหา ก็ถูกเหมือน
 กัน, พุทว่าเกิดที่อุปาทานเว้ย มันก็ถูกอีกเหมือนกัน
 ถูกเท่ากัน, พุทว่าเกิดที่ชาติ ชาติเว้ย ก็ถูกเหมือนกัน แม้
 พุทว่าทุกข์เกิดมาจากชาตินี้ก็ถูกเหมือนกัน.

แต่ว่าคนที่สะเพร่า มันก็มองไม่เห็นความหมายอันนี้
ไปยึดถือบาปโลภวิสัยจำมากเกินไป, นี่ฟังให้ดี ๆ นะ, เพราะ
ในบาปโลภวิสัย ว่าชาติปีทุกขา ขราปีทุกขา มรณัมปีทุกขัง
ว่าชาติเป็นตัวยุทสน์ ชาติเป็นทุกข์เสียเอง. ที่นี้ เกียว
เรามาพูดว่า ชาติเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ เขาหาว่าพูดไม่จริง
โง่, แล้วก็พระพุทธเจ้าเองไม่ใช่หรือ ที่ได้ตรัสไว้ว่า
ชาติปัจจุชาชา มรณัง โสกะปริเทวะ เพราะชาติเป็น
ปัจจัยจึงเกิดชาชา มรณะ. ในอริยสัจสี่ ท่านตรัสว่าชาติ
เป็นตัวยุทสน์, ในปฏิจาสมุปาทาท่านตรัสว่าชาติเป็นปัจจัย
แห่งทุกข์. ถ้าคนนั้นมันโง่ ไม่เข้าใจก็จะหาว่าพระพุทธเจ้า
ตรัสไม่คงเส้นคงวา จะค่าพระพุทธเจ้าว่าตรัสไม่คงเส้นคงวา
เสียก็ได้.

ไปดูให้ดี มันมองกันคนละแง่ มันมองกันในคนละ
แง่ : ชาติเป็นปัจจัยให้เกิดทุกข์, ชาติปัจจุชาชา มรณัง
โสกะปริเทวะทุกขะนี้ เพราะชาติเป็นปัจจัย ทุกข์โทมนัสอะไร
จึงเกิด. นี่หมายความว่ามันพูดให้ละเอียด ชวยลงมาอย่าง
ละเอียดที่สุด ไม่คลุม ๆ ไม่กระโดดข้ามอะไร ; ดังนั้นจะพูด
ว่าทุกข์มาจากอวิชชาก็ได้ มาจากตัณหาก็ได้ มาจาก

อุปาทานก็ได้ มาจากชาติก็ได้ เพราะชาติในที่นี้คือ
 การเกิดแห่งตัวกู—ของกู ไม่ใช่เกิดจากท้องแม่. ถ้าใคร
 จะยืนยันว่าเกิดจากท้องแม่ เอ้า ก็ได้เหมือนกัน, ถ้าอย่างนั้น
 มันหมายความว่าทุกซ์ที่เป็นทางกายเท่านั้นแหละ.

ถ้าเป็นทุกซ์ทั้งหมดทั้งทางกาย ทั้งทางจิตแล้ว
 ต้องเป็นชาติที่เป็นความเกิดแห่งอุปาทาน เรียกว่าตัวกู
 ว่าของกู, ความยึดมั่นถือมั่นว่าตัวกู—ของกูเกิดเมื่อไร เป็น
 ทุกซ์เมื่อไหร่ เพราะมันโง่ นี่ มันไปเอาความเกิดมาเป็นของกู
 ไปเอาความแก่มาเป็นของกู ความตายเป็นของกู ความเจ็บ
 เป็นของกู อะไร ๆ เป็นของกูหมด มันก็เป็นทุกซ์หมดคนั้น
 นะ, เพราะมันมีชาติคือมีตัวกู ถ้ามันไม่มีตัวกู มันก็ไม่ว่า
 จะเอามาเป็นของอะไร เพราะมันมีตัวกูคอยรับอยู่มันก็เอา
 มาเป็นของกู, มันเอาทุกอย่างมาเป็นของกู มันก็ได้มีความ
 ทุกซ์ ก็สมน้ำหน้ามันนั้นแหละ. คุณันให้ตี ๆ เถอะ.

ฉะนั้น จงรู้ว่า มัน เกิดตัวกูเมื่อไร เกิดตัวกูเมื่อไร
 แล้วมันก็เป็นได้เรื่อง ต้องเป็นทุกซ์ ทุกขาชาติปุณฺณปุณฺณัง,
 ทุกขาชาติปุณฺณปุณฺณัง ที่สวดบ่อย ๆ เราให้แปลเสียว่า เกิด

ทุกที่เป็นทุกข์ทุกที่. คุณไปดูเถอะ คำแปลในหนังสืออื่น
สำนักอื่น ตำราอื่นเขาแปลว่า ความเกิดบ่อย ๆ เป็นทุกข์
ไม่เอา พุทโง่ ๆ อย่างนั้นไม่เอา ความเกิดบ่อย ๆ เป็นทุกข์
เพราะว่าถึงไม่บ่อยมันก็เป็นทุกข์, ความเกิดถึงแม้ไม่บ่อยมัน
ก็เป็นทุกข์. พุทเสียว่า ความเกิดทุกที่เป็นทุกข์ทุกที่
ความเกิดทุกที่เป็นทุกข์ทุกที่, เกิดเป็นตัวยุ—ของกู เมื่อไร
มันเป็นทุกข์ทุกที่ ทัณฑ์เลย. ทุกขาชาติ/นัป/นัง
ขอให้แปลเสียใหม่อย่างที่เราแปลกันที่นี้ว่า—ความเกิดทุกที่เป็น
ทุกข์ทุกที่ ตำราอื่นทั้งประเทศแหละ เขาแปลว่าเกิดบ่อย ๆ
เป็นทุกข์ เราไม่เอาด้วย.

ชาติ ความเกิดแห่งตัวยุ เป็นปัจจัยแห่งความ
ทุกข์ที่ใกล้ชิดที่สุด ที่ติดกันอยู่ที่สุด, แต่ว่าถ้าพุทให้มัน
เก่งกว่านั้น ให้มันชดด้วย จริงด้วย กว้างด้วย ก็ต้องพุท
ว่า อุปาทานขันธ เป็นตัวทุกข์ สังขิตเตนะ บัญญัติอุปาทาน
ขันธาทุกขา—บัญญัติอุปาทานขันธเป็นตัวทุกข์. นี่พุทอย่างนี้พุท
ถูก ๆ ๆ ถูกพันเปอร์เซ็นต์หมื่นเปอร์เซ็นต์เลยแหละ, ถ้ามี
อุปาทานขันธ มันหมายความว่าชาติแห่งตัวยุ—ของกู แล้ว
มันก็มีอุปาทานมีตัณหา มีอวิชชาอะไรเสร็จอยู่ในคำว่า

บัญญัติปาทานขันธ. นี่ หัวใจของพุทธศาสนาที่แท้จริง
 ทุกข์เกิดมาจากบัญญัติปาทานขันธ, กำจัดบัญญัติปาทานขันธ
 เสียเป็นการดับทุกข์^๕เป็นหัวใจของพุทธศาสนา, เรื่องอื่นไม่
 ใช่ว่า เรื่องอื่นไม่มีตอกแต่เรื่องอื่นมันมาพอกหุ้มเรื่องนี้ จน
 เป็นเรื่องไสยศาสตร์เป็นเรื่องอะไรไปก็ไม่รู้.

ฉะนั้น ไม่ต้องไปศึกษาเรื่องมหายาน เรื่องธิเบต
 เรื่องเซน เรื่องอะไร บัวยการ มันสอนหัวใจอยู่ที่ตรงนี้
 กำจัดอุปาทานขันธเสียได้แล้วดับทุกข์^๕แหละ, แต่ที่มี
 พุทธเรื่องอื่นมากมายน่าอัศจรรย์ น่าเข้าใจ, คนโง่ก็ไปหลงไหล.
 เรื่องอย่างธิเบต อย่างเซนอะไรก็ตามเถอะ. อาตมาได้ศึกษา
 ได้สังเกตดูแล้ว, โอ้ มันก็ไม่เคยทิ้งว่า ละบัญญัติปาทานขันธ
 เสียทั้งนั้น. สูตรยาวๆ ของฝ่ายมหายาน พุทธไปถึงไหนๆ
 ไม่รู้, แต่ในที่สุดมัน จะจบลงด้วยละบัญญัติปาทานขันธ
 ทั้งหมด. เรื่องเซน ที่กุลิตโพนอย่างยิ่งก็เหมือนกันแหละ
 ถ้ามันทำสำเร็จ ก็คือละบัญญัติปาทานขันธ, อย่างธิเบต
 อย่างวัชรยาน อย่างอะไรก็ตาม พอไปคุถึงหัวใจ ถึงปลาย
 สุดท้าย มันก็ดับบัญญัติปาทานขันธทั้งนั้นแหละ.

เพราะฉะนั้น ถ้าศึกษาการดับปัญจอุปาทานชั้น
 อย่างเดียว ก็เท่ากับศึกษาหัวใจของพุทธศาสนา, แล้วก็
 เท่ากับรวบรวมทุก ๆ นิกายของพุทธศาสนาเข้ามาไว้, แต่ไม่
 เอาเปลือกเข้ามา. พุทธศาสนาในเมืองไทยนี้ก็มีเปลือก
 เปลือกเป็นไสยศาสตร์, พุทธศาสนาในเมืองพม่าก็มี
 เปลือก, พุทธศาสนาในลังกาก็มีเปลือก, พุทธศาสนา
 อย่างจีน อย่างญี่ปุ่น อย่างเกาหลี อย่างทิเบต ก็มี
 เปลือก ๆ เปลือก ๆ ทั้งนั้นแหละ, ส่วนเปลือกนั้นแหละ
 มันต่างกัน มันทำให้พวกฝรั่งโง่.

พวกฝรั่งก็โง่ว่า ศึกษาพุทธศาสนาอย่างไทย พุทธ-
 ศาสนาอย่างพม่า พุทธศาสนาอย่างลังกา พุทธศาสนาอย่าง
 ทิเบต, ศึกษาจนตาย มันก็ไม่ได้ผลประโยชน์อะไรมากกว่า ว่าดับ
 ความยึดมั่นถือมั่นในอุปาทานชั้นเสีย. นี่มันน่าสงสาร
 ที่ทำให้ต้องเสียเวลามาก เสียเวลาศึกษากันทุกนิกาย ทุก
 ภาษา ทุกคัมภีร์ ที่มันมีอยู่ ที่มันมีจริงอยู่นิดหนึ่ง มีเปลือก
 มาก ๆ. บางคนเสียเวลาจนตลอดชีวิต, คนฉลาด ๆ ที่น่า
 เสียดสีมันเสียเวลาไปโง่ ศึกษาทุก ๆ นิกายอย่างนี้ มันก็ยัง

ไม่ถึงหัวใจ, แล้วมาศึกษาเรื่องหัวใจนี้คนเดียว เรื่องทำลาย
บัญญัติปาทานชั้นรก็ดับทุกข์ เท่านั้นก็พอ.

ฉะนั้นเราจะถือเอาหลักว่า ดับบัญญัติปาทานชั้น
เสีย คือ ดับทุกข์ ดับที่เกิดแห่งทุกข์ ดับแดนเกิดแห่ง
ทุกข์ ดับโอกาสแห่งทุกข์เสีย, แล้วทุกข์เกิดไม่ได้. ไม่ต้อง
ไปสู้รบกับความทุกข์อย่างเอาไม้สั้นไปรันซี่ ธรรมาสัน
เลอะเทอะหมดแล้ว, เอาคำพูดที่ไม่น่าพูด มาพูดบน
ธรรมาสัน แต่มันจำเป็น คุณจะลืมเสีย คุณจะจำไว้
ในจิตใจ, อย่ากระทำในทำนองที่เรียกว่า เอาไม้สั้นไปรันซี่.
จงทำอย่าให้มันซี่ ตีใหม่, ไม่ต้องเอาไม้สั้นไปรันซี่ก็จงทำอย่า
ให้มันซี่ ก็คือ อย่าให้มันเกิดอวิชชา พอเกิดอวิชชา
มันซี่ก็เป็นความทุกข์ออกมา. อย่าให้มันเกิดอวิชชามันก็
ไม่ซี่ มันก็ไม่ซี่ มันก็ไม่ต้องมีปัญหาเรื่องซี่, ถ้าไม่มี
อวิชชา มันก็ไม่เกิดทุกข์ มันก็ไม่มีปัญหาเรื่องดับทุกข์.
ฉะนั้น จงจัดการกับอวิชชา, จัดการกับอวิชชาได้แล้ว มัน
ไม่ซี่ออกมา มันไม่เป็นทุกข์ ไม่ต้องเอาไม้สั้นมานั่งรันซี่กัน
อยู่เหมือนเดิวนี่. พูดกันแต่เรื่องดับทุกข์ ดับทุกข์อย่างนั้น
อย่างนี้ วัตนันวัตนัน สำนักนั้นสำนักนั้น สำนักวิปัสสนาโน้น

สำนักวิปัสสนา^๕ จันทะเลาะกันเอง นี่มันกลายเป็นขี้ใหม่ ๆ
ออกมาเยอะเยอะ มันยุ่ง.

ขอให้รู้ว่า มูลเหตุแห่งทุกข์ หรือปัจจัยแห่งทุกข์
นั้น มัน มีอยู่เป็นชั้น ๆ ชั้น ๆ คนโง่ไปยึดเอาที่ใด
ที่หนึ่งแล้วมาถือยืดยัน อย่างนั้นมันไม่สำเร็จประโยชน์ มัน
ควรจะเห็นทุกชั้นว่า อวิชชา^๖ ก็ได้ ตัณหา^๗ ก็ได้ อุปาทาน^๘
ก็ได้ ชาติ^๙ ก็ได้ หรือเก่งกว่านั้นเอาหมดทั้ง ปฏิจจสมุปบาท^{๑๐}
ทั้ง ๑๑ ตอน ๑๑ ตอนกว่าจะมาถึงทุกข์ ทั้ง ๑๑ ตอน เป็น
เหตุแห่งความทุกข์ได้ทั้งนั้น. อวิชชา^๖ ก็ได้ สังขาร^{๑๑}
ก็ได้ วิญญู^{๑๒} ก็ได้ นามรูป^{๑๓} ก็ได้อายตนะ^{๑๔} ก็ได้ ผัสสะ^{๑๕}
ก็ได้ เวทนา^{๑๖} ก็ได้ ตัณหา^{๑๗} ก็ได้ อุปาทาน^{๑๘} ก็ได้ ภพ^{๑๙} ก็ได้
ชาติ^{๒๐} ก็ได้, เอาเป็นเหตุแห่งทุกข์ได้ทั้งนั้นเลย. ^๕นี้มา
เถียงกันว่าอันนั้นอันนี้โดยเฉพาะนี้ เขาเรียกว่าถือเอาโดย
ส่วนเดียว หลับตาพูดตามความนึกของตน แล้วถือว่าของ
คนอื่นผิดหมด ถูกแต่ตัวคนเดียว, นี่มันมีอยู่อย่างนี้ ถ้า
อย่างนั้นแล้วมันก็มีปัญหา^{๒๑}มากแหละ อวิชชา^{๒๒}นั้นมันก็มีออกมา
มากมายมหาศาล คับกันไม่ไหวคอก เป็นความทุกข์.

มีสติไม่ให้เกิดทุกข์, มีสติป้องกันไม่ให้โอกาส
 แห่งการเกิดทุกข์ นั่นคือดับทุกข์. ทุกข์มันเป็นเพียงผล
 แห่งการปรุงแต่งของเหตุของมัน ก็คืออวิชชาเป็นต้น ฉะนั้น
 เราไปกำจัดที่ต้นเหตุ ที่มันจะทำให้เกิดทุกข์ มันก็ไม่มี
 ทุกข์สำหรับจะต้องดับ นั่นแหละ คือ การดับทุกข์. พุท
 แล้วเหมือนกับเอาเปรียบ พุทธเอาเปรียบ ว่าทำให้ไม่เกิด
 ทุกข์นั่นแหละคือดับทุกข์, ไม่ใช่เอาเปรียบดอก นี่คือความ
 จริง, ตามหลักของธรรมะก็เป็นอย่างนี้ มีสติกำจัดอวิชชา
 ทำให้ไม่เกิดทุกข์, นั่นแหละคือตัวการดับทุกข์ แหละ,
 ไม่ต้องไปต่อสู้กับมันจนพินาศกับทุกข์เลย ทุกข์ก็ไม่มี นี่ดับทุกข์
 ด้วยการไม่ให้โอกาสแก่การเกิดทุกข์.

โลกของเรากำลังเลอะเทอะไปด้วยความทุกข์ โลก
 ของเราทั้งโลกกำลังเลอะเทอะไปด้วยความทุกข์ ถ้าไม่อยาก
 เรียกว่าความทุกข์ ก็เรียกว่าช้ำก็แล้วกัน. โลกทั้งโลก ทั้ง
 โลกมหาศาลทั้งโลก กำลังเลอะอยู่ด้วยความทุกข์, แล้ว
 มันก็ นั่งเอาไม้สั้นไปรันซี่ อยู่ นั่นแหละ มันก็ดับไม่ได้.
 ต่อเมื่อใด ทั้งโลกมาศึกษาธรรมะให้เข้าใจ ให้ถูกต้อง ให้แจ่ม
 แจ้งโดยแท้จริงว่า กำจัดต้นเหตุ ที่มันเป็นผู้ช้ำ ความโง่มันช้ำ

ออกมาเป็นความทุกข์ กำจัดผู้เสีย มันก็ไม่มีชื่อออกมาอีก
 ต่อไป มันก็ไม่ต้องมานั่งร้นซักรันอยู่. ขอฝากคำพูดย่อๆ
 สั้นๆอันนี้ไว้ ให้เอาไปคิดไปนึก แล้วบอกๆ บอกๆ กันไป
 ให้รู้ทั่วถึง ว่าดับทุกข์แท้จริงนั้นคือทำอะไร.

เดี๋ยวนี้ชาวโลกเขากำลังเพิ่มวิชา มันโง่ มัน
 หลง มันเห่อ มันเห่อกันทั้งโลก มันก็เห่อกันหมด, พุทธ-
 บริษัทก็เห่อ พระเถรก็เห่อ ครูบาอาจารย์มันก็เห่อๆ เห่อ
 เรื่องที่เห็นว่ามันมีเกียรติ, แล้วมันก็ ไม่มีทางที่จะหยุด
 ตัณหา หรือหยุดอวิชาเสียได้, โลกก็เลยเพิ่มซึ่ เพิ่มความ
 ทุกข์ เพราะมันเพิ่มอวิชา บุกาฝ่ายดีก็บุกาฝ่ายดี. ที่จริง
 เกลียดฝ่ายชั่วก็เป็นทุกข์, บุกาฝ่ายดีก็เป็นทุกข์, ไม่เกลียด
 ชั่วไม่หลงดี นั่นแหละจะไม่เป็นทุกข์. เรามารู้ว่าเรื่อง
 เกลียดชั่วและหลงดีนั้นเป็นความทุกข์, ฉะนั้นอย่าไปมัวเกลียด
 ชั่ว มันก็ไปทะเลาะกับซึ่ อย่าไปหลงดี เหมือนกับไปหลงว่าซึ่
 มันเป็นของหอมอะไรไป.

คนทั้งโลกกำลังบุกา : บุกาได้ บุกาดี บุกาอร่อย
 บุกาสนุก บุกาสวยงาม บุกาฝ่ายบวก ถึงไม่มา ถึงไม่กลับ

กำลังถึงไม่กลับ. บุษายังๆ ขึ้นไป แล้วมันก็ สร้างสิ่งที่
ย้วยวนให้หลอกให้หลงยิ่งๆ ขึ้นไป มันก็เลยหลงกันยิ่งๆ
ขึ้นไป แล้วศิลปพิเศษของมัน ก็คือศิลปโฆษณาชวนเชื่อ.
ศิลปโฆษณาชวนเชื่อในการค้ามันเก่งมาก มันทำให้เรา
เห็นเอาสตางค์ให้มัน มันควักกระเป๋ของเราออกไปได้, เพื่อไป
ซื้อสิ่งที่ไม่จำเป็นต้องมี ไม่จำเป็นต้องใช้ ไม่จำเป็นต้องกิน.

คุณช่วยจำไว้ด้วย สิ่งที่ไม่จำเป็นต้องกิน ไม่จำเป็นต้อง
ต้องมี ไม่จำเป็นต้องใช้ มันก็ทำให้เราต้องควักสตางค์,
ถ้าไม่โง่ในข้อนี้ มันฉลาดในข้อนี้ ก็คงไม่สั่งน้ำอัดลมมา
ทั้งไว้ที่กุฏิเป็นลังๆ ดอก. ก็คิดดูเถอะ, ไม่ได้ซื้อร้องไม่ได้
อะไรดอก มันก็มี มีคนเอาน้ำอัดลมมาทั้งไว้เป็นลังๆ ไม่ขาด
เลย เพราะว่าเขาชอบ เพราะว่าเขาพอใจ เขาบูชามัน, แล้ว
ก็คิดว่าเอามาทำบุญเพื่อจะได้บุญได้กุศล, นี่เรียกว่า เพราะผล
ของการโฆษณาชวนเชื่อ สามารถควักกระเป๋เอามาซื้อของที่
ไม่จำเป็นต้องกิน ไม่จำเป็นต้องมี ไม่จำเป็นต้องใช้, จริงหรือ
ไม่จริงไปดู่.

ไปอยู่ที่บ้านที่เรือน ของที่ไม่จำเป็นต้องมีไม่จำเป็น ต้องใช้ก็มีอยู่แยะ, แล้วยังไปหามาเพิ่มเติมไว้เรื่อย, นี่เพราะว่ามันไม่รู้เรื่องความจริงของชีวิต ที่กำลังหลงใหลใน ฝ่ายบวก, ภาษาพูดไทยธรรมดาก็ไม่รู้ว่าจะใช้คำอะไร ก็ใช้คำว่าดี หลงดี หลงดี บ้าดี เมาคีเถอะ จะเป็นชนิดสวรรค์หรือ ชนิดมนุษย์ก็ตามใจเถอะ, บ้าดี เมาคี หลงดีนี่เป็นเรื่องยุ่ง ๆ นั้น เกิดปัญหาเกิดความทุกข์ขึ้นมาท่วมหัวท่วมหู จนเรียกว่ามันจมอยู่ในกองอุจจาระ มันจมอยู่ในบ่ออุจจาระ ในหนองอุจจาระ ในทะเลอุจจาระแหละ, ที่มันหลงในที่เรียกว่าดี สวย เอรีคอรอย สนุกสนาน สะดวกสบายอะไร.

หนังสือพิมพ์เมื่อหลายปีก่อน สักหลายสิบปีก่อน ไม่มีการโฆษณาสิ่งที่ไม่จำเป็นมากเหมือนเดี๋ยวนี้, หนังสือพิมพ์เวลานี้ปัจจุบันนี้ไปเปิดดูเถอะ แต่ละฉบับ ๆ จะมีโฆษณา สิ่งที่ไม่จำเป็นต้องมีต้องใช้ต้องกิน มากเต็มไปหมด. นี่ ความเจริญของโลกมันเป็นอย่างนี้ ฉะนั้น ก็เป็นอันว่า น่าสงสาร, น่าสงสารที่เราจะต้องไปหลง ๆ หลง ๆ เข้าไปในทางที่ว่าจะได้เกิดทุกข์, ไม่ได้ปิดกั้นโอกาสแห่งความทุกข์ ก็มีปัญหามากอย่างนี้.

ฉะนั้น ขอให้ทุกคนสนใจที่ว่า จะไม่เปิดโอกาส
ให้เกิดทุกข์, จะไม่ให้โอกาสแก่ความทุกข์ จะไม่ให้ความ
ทุกข์เกิดขึ้นมา, แล้วก็ไม่มีปัญหาเรื่องดับทุกข์, ไม่ต้อง
เอาไม้ส้นไปรันซี่ เพราะมันไม่มีซี่จะรัน. ถ้ามันมีวิชา
อยู่เท่าไร มันก็ขี้ออกมาเท่านั้นแหละ มันก็มีปัญหาเรื่องรันซี่
กันอยู่ต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด.

วันนี้พูดเรื่อง จัดการที่เหตุของสิ่งที่มีเหตุ ธรรม
ทั้งปวงมีเหตุ, บรรดาสังขตธรรมมีเหตุทั้งนั้น เว้นแต่
อสังขตธรรมหรือวิสังขารเท่านั้นที่ไม่มีเหตุ นิพพาน
เท่านั้นที่ไม่มีเหตุ, นอกจากนิพพานหรือวิสังขารแล้วมีเหตุ,
สิ่งทั้งปวงมีเหตุ. ขอให้จัดการลงไปที่เหตุของสิ่งที่มีเหตุ
ทำลายเหตุนั้นเสีย ก็จะไม่มีผลเป็นความทุกข์, ไม่ต้อง
มานั่งโง่ เอาไม้ส้นไปรันซี่ กันต่อไปอีกเลย.

ขอยุติการบรรยายในวันนี้ เพราะไม่มีแรงจะพูด
ขอให้โอกาสแก่พระคุณเจ้าทั้งหลาย สวดบทพระธรรมคณ-
สาชยาย ส่งเสริมกำลังใจ ในการประพฤติปฏิบัติธรรม ให้ถูก
ให้ตรงยิ่งขึ้นไป ดับทุกข์ได้โดยประการทั้งปวงเกิด.

ปรีณูญา ดาก สอนไมเกศ

"ปรีณูญา ตายก่อนตาย" ๔๕๖ ๕๖๗
เป็นอันจบ ทั่วจบสิ้น ทั่วสิ้น
เป็นอันจบ ทั่วจบสิ้น ทั่วสิ้น
หยุดไว้ก่อน ทั่วสิ้น ทั่วสิ้น ทั่วสิ้น

ปรีณูญา แกะสลัก ดาก สอนไมเกศ
คนเขากว่า เยงโยก ไม่เห็นห่ม
ไม่เห็นสี ทั่วสิ้น ทั่วสิ้น ทั่วสิ้น
รับเอามา ทั่วสิ้น ทั่วสิ้น ทั่วสิ้น

นี่แหละแหละ ปรีณูญา "ตายก่อนตาย"
คนทั้งหลาย ทั่วสิ้น ทั่วสิ้น ทั่วสิ้น
เขาเคยอยู่ ทั่วสิ้น ทั่วสิ้น ทั่วสิ้น
เขาเคยอยู่ ทั่วสิ้น ทั่วสิ้น ทั่วสิ้น

น. ๕๕๖ ๕๖๗